

Liikmesriikide parlamentide roll Euroopa Komisjoni voliniku kandidaadi esitamisel

Komisjoni presidendi ja volinike ameteissenimetamine Euroopa Liidus

- Euroopa Komisjoni president

Iga viie aasta möödudes määratakse ametisse uus Euroopa Komisjoni volinike koosseis, kuhu kuulub 28 volinikku (üks igast Euroopa Liidu liikmesriigist), sh president. Euroopa Liidu lepingu kohaselt esitab Euroopa Ülemkogu, Euroopa Parlamendi valimiste tulemusi arvestades ja pärast asjakohaste konsultatsioonide pidamist, kvalifitseeritud häälteenamuse alusel Euroopa Parlamendile oma kandidaadi komisjoni presidendi ametikohale. Euroopa Parlament valib enamushääletusel Euroopa Komisjoni presidendi. Kui kandidaat ei saa nõutavat häälteenamust, esitab Euroopa Ülemkogu kvalifitseeritud häälteenamuse alusel ühe kuu jooksul uue kandidaadi.

- Euroopa Komisjoni volinikud

Kokkuleppel ametisseastuva presidendiga kinnitab Euroopa Liidu Nõukogu isikute nimekirja, keda ta soovib määrata komisjoni liikmeteks. Volinikukandidaadid esinevad kõigepealt oma tulevaste vastutusvaldkondadega tegelevates Euroopa Parlamendi komisjonides avalikul kuulamisel. Volinikukandidaadid esinevad seal avaldustega ja vastavad küsimustele. Komisjoni ametisseastuv president tutvustab seejärel parlamendi istungil volinike kolleegiumi ja programmi. Tema avaldusele järgneb arutelu. Komisjoni president, välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning teised komisjoni liikmed kiidetakse lihthäälteenamusega Euroopa Parlamendis heaks ühtse nimekirjana.

Kui Euroopa Komisjoni ametiaja jooksul toimub vastutusvaldkondade oluline ümberjagamine, täidetakse vaba ametikoht või kui pärast uue liikmesriigi ühinemist nimetatakse ametisse uus volinik, siis astuvad asjaomased volinikud uuesti üles vastavates parlamendikomisjonides.¹

Kui Euroopa Parlament on presidendi ja volinikud heaks kiitnud, nimetatakse nad ametisse nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega.

2009. a septembris kiitis Euroopa Parlament 382 poolthäälega 736-st José Manuel Durão Barroso kandidatuuri Euroopa Komisjoni presidendi kohale. Vastu hääletas toona 219 ja erapooletuks jäi 117 saadikut. Seevastu komisjoni koosseisu kinnitamine Euroopa Parlamendis venis. Kuulamiste käigus võttis oma kandidatuuri tagasi Bulgaaria volinikukandidaat Rumjana Želeva, keda asendas Kristalina Georgieva. 2010. a veebruaris kiitis parlamendi täiskogu komisjoni koosseisu heaks häältega 488 poolt, 137 vastu ja erapooletuks jäi 72 saadikut.

¹ Euroopa Parlamendi kodukorra art 106 lg 1-7.

Euroopa Liidu liikmesriikide parlamentide roll voliniku kandidaadi esitamisel

Enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides, nt **Belgias, Hispaanias, Hollandis, Itaalias, Iirimaa, Kreekas, Küprosel, Luksemburgis, Lätis, Maltal, Portugalis, Prantsusmaa, Rootsis, Rumeenias,² Taanis, Saksamaal, Slovakkias, Sloveenias,³ Soomes, Ühendkuningriigis**, ei ole parlament (vähemalt formaalselt) kandidaatide esitamisse kaasatud ning tegu on üksnes valitsuse pädevusse kuuluva privileegiga.

Alljärgnevalt on toodud seitse Euroopa Liidu liikmesriiki, kus komisjoni voliniku kandidaadi esitamise protseduuris on seaduse alusel formaalne roll ka parlamendil ja tema organitel. Tabelis toodud riigid võib jaotada üldjoontes kaheks:

- riigid, kus parlamenti informeeritakse kandidaadi esitamisest. Parlamendil või tema organil (nt Euroopa Liidu asjade komisjonil) on võimalus avaldada kandidaadi kohta arvamust, mis ei ole valitsuse jaoks siduv (Bulgaaria, Horvaatia, Tšehhi, Ungari);
- riigid, kus parlamendil ja tema tööorganil on kandidaadiga tutvumisel seaduses sätestatud õigused ning komisjon kujundab oma otsusega sellekohase arvamuse ja edastab selle valitsusele (Austria, Leedu, Poola).

Voliniku kandidaadi esitamise protseduur riigiparlamendis	
Austria	<p>Austrias on kandidaatide esitamine Euroopa Liidu ametikohtadele reguleeritud põhiseaduse artiklis 23c. Selle kohaselt esitab kandidaadid Euroopa Komisjoni, Euroopa Kohtu, esimese astme kohtu, Kontrollikoja, Euroopa Investeeringupanga direktorite nõukogu, majandus- ja sotsiaalkomitee ning regionide komitee liikmete kohtadele liiduvalitsus.</p> <p>Austria liiduvalitsus peab komisjoni, Euroopa Kohtu, esimese astme kohtu, Kontrollikoja ja Euroopa Investeeringupanga direktorite nõukogu liikmekandidaatide osas saavutama kokkuleppe Riiginõukogu (<i>Nationalrat</i>) peakomisjoniga (<i>Hauptausschuss</i>).</p>
Bulgaaria	<p>Bulgaarias on parlamendi (<i>Народно събрание</i>) roll kandidaatide esitamisel Euroopa Liidu ametikohtadele reguleeritud parlamendi kodukorras. Artikli 119 kohaselt korraldab Euroopa asjade komisjon Euroopa Liidu ametikohtadele valitsuse esitatud kandidaatide kuulamise, kuhu esitatud kandidaadil on kohustus ilmuda ning komisjoniliikmete küsimustele vastata.</p>
Horvaatia	<p>Horvaatias reguleerib Euroopa Komisjoni kandidaadi esitamist seaduse „Valitsuse ja parlamendi koostöö Euroopa Liidu asjades“ artikkel 15, mille kohaselt esitab kandidaadi valitsus, informeerides sellest parlamenti. Parlamendi (<i>Sabor</i>) Euroopa Liidu asjade komisjon arutab küsimust oma istungil ning esitab valitsusele oma arvamuse. Arvamus ei ole valitsusele siduv, kuid kui valitsus esitatud arvamust ei arvesta, on tal kohustus saata sellekohane selgitus parlamendile. Parlament arutab selgitust täiskogu istungil. Ametlikku kandidaadi kuulamist parlamendikomisjonis seadus ette ei näe, seda võib teha parlamentaarse kontrolli instrumente kasutades.</p>

² Rumeenias on ettevalmistamisel seadusemuudatus, mis annaks riigiparlamendile rolli Euroopa komisjoni kandidaadi esitamisel kandidaatide kuulamise kaudu valdkondlikes parlamendikomisjonides.

³ Praktikas on Euroopa Komisjoni liikme kandidaadi esitamisel parlamendi asjaomased komisjonid – Euroopa Liidu asjade komisjon ja väliskomisjon – kuulunud ära valitsuse esitatud kandidaadi ning andnud oma mitteametliku ja õiguslikult mittesiduva seisukoha. Kirjeldatud protseduur ei ole õiguslikult reguleeritud.

<p>Leedu</p>	<p>Leedus on kandidaatide esitamine Euroopa Liidu ametikohtadele reguleeritud valitsuse seaduses (art. 52) ning parlamendi (<i>Seimas</i>) kodukorras.</p> <p>Valitsusel on Euroopa Komisjoni liikme, Kontrollikoja liikme, Euroopa Kohtu kohtuniku ja esimese astme kohtu kohtuniku kandidaadi määramisel kohustus parlamendiga konsulteerida.</p> <p>Valitsuse esitatud kandidatuure arutab parlament täiskogu istungil. Arutelu algab valitsuse (kui esitaja) esindaja ettekandega. Kandidaadil on kohustus istungist osa võtta. Pärast kandidaati tutvustavat ettekannet esineb kandidaat sõnavõtuga ning vastab parlamendiliikmete küsimustele. Täiskogus toimunud tutvustamise järel kuuluvad kandidaadi ära fraktsioonid ja asjaomased komisjonid. Seitsme päeva jooksul, arvates kandidaadi tutvustamisest, esitavad fraktsioonid ja komisjonid kandidaadi kohta oma seisukohad. Seejärel arutatakse kandidatuuri uuesti täiskogus – kuulatakse ära fraktsioonide ja komisjonide seisukohad, toimuvad läbirääkimised ning sõna saavad ka kandidaat ja tema esitaja (esindaja). Arutelu lõppedes võtab parlament vastu stenogrammi kantava otsuse valitsuse esitatud kandidatuuri heakskiitmise või mitteheakskiitmise kohta.</p>
<p>Poola</p>	<p>Poolas reguleerivad kandidaatide esitamist Euroopa Liidu ametikohtadele seadus valitsuse ja parlamendikodade koostööst Euroopa Liidu asjades ning parlamendi alamkoja (<i>Sejm</i>) kodukord. Vastavalt seadusele annab parlamendi kodukorra järgi selleks volitatud organ (Euroopa Liidu asjade komisjon) arvamuse Euroopa Komisjoni voliniku kandidaadi kohta.</p> <p>Valitsus esitab kandidatuuri parlamendile, arvestades Euroopa Liidu õigusest tulenevate nimetamistähtaegadega. Euroopa Liidu asjade komisjon annab arvamuse kandidaatide kohta 21 päeva jooksul. Valitsus ei saa kandidaati Euroopa Liidu ametikohale nimetamiseks esitada enne mainitud 21-päevase tähtaja möödumist. Välja arvatud juhul, kui komisjon annab arvamuse varem. Arvamus saab olla kas negatiivne või positiivne ning seda hääletatakse komisjonis.</p> <p>Komisjoni arvamus ei ole valitsusele siduv, kuid kui valitsus esitab Poola kandidaadina komisjonis negatiivse arvamuse pälvinud kandidaadi, tuleb valitsusel komisjoni sellest ametlikult informeerida ning oma otsust põhjendada.</p>
<p>Tšehhi</p>	<p>Tšehhi Vabariigi parlamendi kodadest võtab kandidaatide esitamisest Euroopa Liidu ametikohtadele osa esindajatekoda (<i>Poslanecká sněmovna</i>). Selle kodukorra järgi esitab valitsus enne lõpliku otsuse tegemist Euroopa Liidu asjade komisjonile arutamiseks ja arvamuse andmiseks (arvamuse kujundamine ei ole kohustuslik) kandidaadid järgmistele ametikohtadele: Euroopa Komisjoni liige, Euroopa Kohtu kohtunikud ning Euroopa Investeeringispanga juhtimisorganite liikmed. Valitsusele ei ole Euroopa Liidu asjade komisjoni arvamus siduv.</p>
<p>Ungari</p>	<p>Vastavalt Ungari parlamendi (<i>Országgyűlés</i>) kodukorrale on Euroopa Komisjoni kandidaadi esitamine valitsuse kohustus, kuid valitsus peab kandidaadi esitamisest informeerima parlamendi Euroopa Liidu asjade komisjoni, kes võib korraldada sellekohase kuulamise. Tavaliselt Euroopa Liidu asjade komisjon kuulamise järel otsust ega arvamust ei esita ning need ei oleks ka valitsusele siduvad.</p>

Riho Kangur
nõunik
tel 6643